

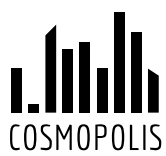
HAZEL GAYNOROVÁ

BYLI JSME MLADÍ A STATEČNÍ

INSPIROVÁNO
SKUTEČNÝM
PŘÍBĚHEM

KNIHA O NADĚJI, LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI A CTI.
A O SÍLE LASKAVOSTI.

HAZEL GAYNOROVÁ

BYLI JSME MLADÍ A STATEČNÍ

Přeložila Lucie Libovická

When We Were Young & Brave

Copyright © 2020 by Hazel Gaynor

All rights reserved.

Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2021

Translation © Lucie Libovická, 2021

Cover photo © Masson / Shutterstock

*Damienovi, Maxovi a Samovi – ti jsou mým
nejoblíbenějším příběhem*

Dívky! Představte si, že ve vašem městě či vesnici a okolí se odehrává bitva... Co budete dělat? Budete nečinně sedět, lomit rukama a plakat, nebo seberete odvahu, vyrazíte ven a něco uděláte, abyste pomohly?

Agnes Baden-Powellová,
spoluzakladatelka dívčího hnutí Girl Guides

Prolog

NANCY

Oxford, 1975

Pak už jsme o tom nikdy nemluvili. Ani s našimi milovanými, ani se sousedy, kteří po nás pokukovali z druhé strany ulice, natož s novináři, kteří byli samozřejmě zvědaví a dychtili se dozvědět co nejvíc o ztracených dětech, které se vrátily z války na Východě jako duchové, již vstali z mrtvých. Všechny své vzpomínky jsme potichu sbalili do omšelých kufrů a v rozpacích znovu vstoupili do svých životů, jaké bývaly kdysi. Nakonec se lidé přestali ptát, přestali na nás zírat a přestali si s námi lámat hlavu. Na naše staré kufry padal na půdě prach a stejně tak jsme upadli v zapomnění i my.

Avšak my jsme nezapomněli.

Ty roky se nás drží jako polední stín, čekají, až o ně zakopneme, když to nejméně čekáme: až uslyšíme známou píseň, ucítíme povědomou vůni, v obchodě zaslechneme jméno, a najednou jsme tam zpátky, trpíme v tíživém, dusném horku během nástupu, v noci nedokážeme usnout, protože nám v tom brání nepředstavitelný hlad. Ale domnívám se, že nakonec nebylo vyhnutí, museli jsme o tom mluvit, vyprávět, jak jsme prožívali válku my.

Nepřestává mě udivovat, že toho mám tolik co říct, tolik si toho pamatuju. Předpokládala jsem, že si vybavím jen občasné náhodné útržky a nesouvislé úryvky, ale přestože jsem se snažila na tehdejší události nemyslet, vzpomínky se jasně vybavily a díky vzdálenosti a běhu času nabyly tvar. Kdykoli teď vyprávím o svých školních

letech strávených v Číně, lidé si přejí, abych jim vylíčila jen tu část o okupaci a internaci. Právě to všichni chtějí slyšet, jak to bylo hrozné a jak moc jsme se báli. Ale já si pamatuju i obyčejné, prosté momenty ze školních dní: inkoust rozmazaný na konečcích prstů, dezinfekci na chodbách, panáka namalovaného na zemi a další skákací hry, všemi barvami hrající křídla motýla, jenž jednoho podzimního rána vtančil oknem do třídy a usadil se mi na hřbetu ruky. Přála bych si vyprávět i o této stránce svého příběhu.

Možná že si svým způsobem přeju vrátit se do doby předtím, abych dokázala docenit ty klidné, bezvýznamné dny, než se situace změnila: kdy jsem se chichotala do dlaní, když se ke mně slečna Kentová otočila zády, kdy jsem si stěžovala Tyčce na ovesnou kaši plnou žmolků, kdy jsem metala hvězdy s Myškou na zlatém písku v zátoce, nebo když jsme si šeptem sdělovaly tajemství ve ztemnělé ložnici. Nepřipravené na to, co nás čeká, jsme nevděčně hartusily během celého přesně daného, jednotvárného koloběhu života ve škole – snídaně a modlitby, shromáždění a výuka, svačina a večere, sobotní Den sourozenců a oslava Dne impéria... Neuvědomovaly jsme si, jaké máme výsady a o kolik z nich přijdeme.

Válka se k nám vplížila tiše, nenápadně dva týdny před Vánoce a společně s prvním sněhem se usadila na taškách z nepálené hlíny, které pokrývaly střechu školy ve Čchü-fu. Víc než sto chlapců a dívek tvrdě spalo v bezpečí svých postelí, zatím se jich nijak nedotýkaly události v Pearl Harboru, vzdáleném přes osm tisíc kilometrů. Netušili, že vlny konfliktu se rychle šíří přes Tichý oceán až k nim.

Tu zimu mi bylo deset let. Z celého školního týdne jsem měla nejradši schůzky světlušek a nohy jsem měla ještě tak krátké, že jsem jimi nedosáhla na podlahu, když jsem se posadila na okraj postele...

PRVNÍ ČÁST

OKUPACE

*Čchü-fu, provincie Šan-tung, Čína,
1941–1943*

Zákon skautek: Skautka je věrná a oddaná

To neznamená, že si musí myslet, že její přátelé,
rodina a škola jsou dokonalí, to ani zdaleka ne.
Ale najde způsob, jak bránit a podporovat to, co
je jí drahé, i když uznává, že to není bez chyby.

První kapitola

NANCY

Škola Čínské vnitrozemské misie, Čchü-fu,
prosinec 1941*

„Ozvali se mi tvoji rodiče, Nancy,“ oznámila mi slečna Kentová. Stála u okna s rukama založenýma na prsou přes růžový kardigan. „Obávám se, že nakonec přece jen nebudeš trávit Vánoce s nimi.“

Její slova se odrážela jako ozvěna od dřevem obložených stěn ředitelny – malé, dusné místnosti, která páchla lněným olejem a špatnými zprávami –, takže jsem je slyšela znovu a znovu. Nakonec přece jen nebudeš trávit Vánoce s nimi. Málem jsem si zacpala uši. Nechtěla jsem to slyšet, nechtěla jsem, aby to byla pravda.

Stála jsem uprostřed orientálního koberce, jehož vzor byl prošoupaný dětskýma nohama, jak si sem žáci léta chodili vyslechnout špatné zprávy nebo nechat si ostře vynadat od pana ředitele. Zvedla jsem zrak, podívala se na svou učitelku a nedokázala jsem ze sebe vypravit jediné slovo.

„Matka poslala jeden dopis tobě a jeden Edwardovi,“ pokračovala slečna Kentová. Vytáhla obálku s mou adresou napsanou úhledným rukopisem mé matky. Ochromeně jsem na ni zírala. „Tak co?“ povzbuzovala mě. „Sám se nepřečte.“

Váhavě jsem si vzala obálku, otevřela ji a vyndala dopis. V závanu vůně anglické levandule jsem četla ta nešťastná slova.

* China Inland Mission, založená v roce 1865 – pozn. překl.

Je mi to strašně moc líto, že tě zase zklamu, Nonny, ale otec trvá na tom, že je pro nás příliš nebezpečné cestovat, když čínská a japonská vojska spolu bez ustání bojují. Mimo to jsou cesty po nedávných sesuvech půdy v zoufalém stavu. Mělas vidět ten déšť! Jsem si jistá, že se budeš dobře bavit se svými přáteli. Už se nemůžu dočkat, až tě uvidím, má milovaná holčičko. Určitě jsi hodně vyrostla!

Představila jsem si maminku u psacího stolu, se sluncem na tváři, pero připravené nad papírem, jak sestavuje další větu. Častěji jsem si ji představovala, než jsem ji viděla.

V době, kdy jsem před dvěma lety v prvním pololetí nastoupila do zdejší školy, moji rodiče, misionáři, museli kvůli své práci opustit areál Čínské vnitrozemské misie v Mezinárodní čtvrti v Šanghaji a vydat se na dalekou cestu až do provincie Čching-chaj na druhém konci země. Těžké zimy se spoustou sněhu, sesuvy půdy i čínsko-japonská válka jim zabránily v návratu do Čchü-fu, v návratu ke mně.

Když slečna Kentová viděla, že se mi oči zalily slzami, pokusila se mě povzbudit: „No tak. Hlavu vzhůru.“ Upřeně se na mě dívala přes brýle s kulatými drátěnými obroučkami. V očích, které mě občas probodávaly pohledem, často velmi vážně, jsem vnímala náznak omluvy, jako by měla pocit, že je to z nějakého důvodu její vina, že budu trávit další Vánoce daleko od svých rodičů. „Vědomí, že jsi v bezpečí, tvou lítost převáží,“ konejšila mě. „A pomysli na všechny ty vysídlené čínské děti a uprchlíky, kterým se dostane pomoci jen díky misionářské práci tvých rodičů.“ Slabě se usmála. „Ale aspoň tu zůstanou taky Dorothy a Joan – nebo bych spíš měla říct Tyčka a Myška?... to je, co?“

Ještě nikdy předtím se nezmínila o mých kamarádkách jejich přezdívkami. Podle mě to udělala proto, aby mi zlepšila náladu.

Přiložila jsem si list dopisního papíru k nosu. „Voní jako ona,“ zašeptala jsem. „Levandulí. To je její nejmilejší vůně.“ Zastrčila jsem si dopis do kapsy šatové sukně a setřela jsem si slzy z tváře. „Taky má ráda vůni hrachoru. A růží. Naopak jí nedělá dobře konvalinka. Kýchá po ní.“ Matka se pro mě stala sbírkou vzpomínek, střípků a útržků, ve kterých jsem se přehrabovala. „Moc jsem ji chtěla vidět, slečno. Moc.“ Vsunula jsem si ruce do kapes. „To není fér.“

Nechtěla jsem ta slova říct nahlas. Sebelítost nebyla vlastnost hodná obdivu a na stesk po domově se pohlíželo jako na „sentimentální nesmysl“. Ve škole nám často připomínali, že naši rodiče by byli velmi zklamaní, kdyby věděli, že myslíme jen na sebe, ale i tak nebylo fér, že maminku neuvidím, a bylo mi jedno, že jsem to řekla.

Slečna Kentová mě požádala, abych přišla k ní k oknu. Chvilí jsme tam beze slova stály bok po boku. Napadlo mě, jestli mě třeba neobejme kolem ramen, ale držela dál ruce založené na prsou a hleděla přímo před sebe.

„Co vidíš tam venku?“ zeptala se.

Postavila jsem se na špičky. Za oknem vykonávalo několik školních sluhů, oblečených ve stejnokroji, jenž sestával z krátkých černých kalhot a bílé haleny s uzlíkovými knoflíky, různé úkoly. „Vidím Šu-lan, jak nese koš prádla. A Wej-chuana s hráběmi a koštětem...“ Sledovala jsem je, jak pracují, a můj hlas se vytratil.

Wej-chuan, jeden ze školních zahradníků, nám to léto pomáhal získat pro světlušky odznak za zahradničení. Říkal nám „Květiny“. Šu-lan nebyla tak přátelská, a proto nebyla mezi dívkami zrovna moc oblíbená. Když jsme ji vyrušily, než nám uklidila ložnici, volala na nás kšá, mávala rukama, aby nás vyhnala, a mumlala přitom něco čínsky.

„Možná není fér, že musí vléct ten těžký koš plný špinavého ložního prádla. Je přece špinavé po nás,“ pravila slečna Kentová. „Nebo

možná není fér, že Wej-chuan musí zametat listí, po němž chodíme a které jen tak pro legraci rozkopneme do vzduchu.“

Pomyslela jsem na svou chůvu, jednu z mnoha „maminek“ v areálu misie v Šanghaji, která pomáhala s domácími pracemi, když rodiče vykonávali svou misionářskou práci. Zprvu, poté co jsme přijeli z Anglie, byla pro mě novinka mít vlastní služebnou, ale teď jsem si jich sotva všímala. Vůbec jsem nemyslela na všechnu tu práci, kterou musejí vykonat, abychom my měli pohodlnější život.

„Můžeme na ně pohlížet jako na školní sluhy, ale je to jen jejich práce,“ pokračovala slečna Kentová. „Jsou také něčí dcery a synové, i oni čas od času dostanou znepokojivé zprávy a přejí si vidět své matky častěji. Ani pro ně není život vždycky férový.“

Když byla rozhořčená, mluvila slečna Kentová takovým hlasem, jako když se za podzimních procházek lámou pod nohama křehké větvičky. Polil mě ruměnec. Přestože mi výslovně nevyhubovala, měla na mě její slova přesně stejný účinek.

„Všichni musíme co nejlépe využít poměrů, které jsou nám dány, Nancy,“ pokračovala. Otočila se tváří ke mně a její výraz trochu změkkl. „Když se zváží všechny okolnosti, řekla bych, že máme být za co vděční. Co myslíš?“

Přikývla jsem a kousla se do rtu: „Ano, slečno.“

„Pak už tedy nemusíme dál diskutovat o tom, zda je něco spravedlivé, nebo ne, že?“

Zavrtěla jsem hlavou a vytáhla z kapsy kapesník slečny Kentové, abych si otřela slzy. Písmena *EK* a *HE* na něm vyšíta se už začínala trochu třepit, ale látka stále ještě voněla po růžích a laskavosti, jako když mi ho slečna Kentová kdysi věnovala.

Skoro komicky zalapala po dechu: „Ježíši! Tak sem se poděll!“

„Dala jste mi ho na lodi, pamatujete? Když jsme odjížděli ze Šanghaje.“ Vzpomněla jsem si na slib, který dala mamince, že na mě bude dávat po cestě do Čchü-fu zvlášť dobrý pozor. Když jsem

tehdy stála mezi ní a zábradlím, slečna Kentová mi ho dala, abych si osušila slzy. Jako šílená jsem tehdy mamince mávala, dokud nezmizela v moři barevných slunečníků z rýžového papíru, kterými si elegantní dámy chránily tváře před sluncem. „Promiňte, slečno,“ řekla jsem a podala jsem jí kapesník. „Měla jsem vám ho vrátit.“

Zaváhala a pak mi sevřela prsty kolem kapesníku. „Teď je tvůj. Aby ti připomínal, že vždycky existuje někdo, kdo je na tom hůř než ty, i když situace vypadá hodně zlá.“ Nechala svou ruku chvíli spočívat na mé, pak zase založila ruce na prsou. „A teď běž.“

Donutila jsem se k úsměvu. Vyšla jsem z kanceláře a vydala se chodbou.

„A vytáhni si ponožky, Nancy Plummerová,“ zavolala za mnou. „Nemůže ti být příjemné, když se ti chumrlají kolem kotníků jako nedokynuté těsto.“

Přidala jsem mamčin dopis ke sbírce, kterou jsem uchovávala ve staré plechové krabičce od čaje pod postelí. Byla už téměř plná dopisů a dalších věcíček, které mi ji připomínaly: knoflík z jejího kabátu, fotografie, jak stojíme před naším domem v Anglii, paví pero s okem, které jsem našla v parku v Šanghaji. Prosté vzpomínky na dobu, kterou jsem s ní strávila, cenné poklady, zatímco jsme nuceny žít v odloučení.

Když jsme se chystaly na schůzi světlušek, nedokázala mě rozveselit ani má nejlepší kamarádka Tyčka.

„Vždyť to není konec, Švestičko*,“ oslovila mě přezdívkou. Zastrčila si pramen jemných světlých vlasů za odstávající uši a zašilhalabyla, aby mě rozesmála. „Užijeme si tu spoustu zábavy. A maminku uvidíš na jaře.“

* Plum, zkratka Nancyina příjmení, znamená v angličtině švestka. Pozn. překl.

Tyčka – svou přezdívku dostala proto, že byla hubená a tenká jako bambusová tyčka a mnohem vyšší než my ostatní – pocházela z Connecticutu v Americe, což mě fascinovalo, mě, pihatou anglickou holku, která vyrostla na venkově v Sussexu a hovořila s přehnaně pečlivou výslovností, kterou jsem se naučila ve škole. Tyčka mluvila uvolněně a sebejistě, což jsem jí záviděla, ale i na ní obdivovala. Z téměř dvou stovek dětí, které do školy chodily – byly většinou z Británie, ale asi tucet dětí byli Američané a hrstka jich pocházela z Kanady, Austrálie a Holandska –, byla Dorothy „Tyčka“ Hinshawová nejzajímavější osůbka a měla největší smysl pro humor ze všech lidí, které jsem v životě potkala. Také se velmi snadno dostávala do potíží. Často jsem si přála, abych byla víc jako ona, víc americká a bezstarostná.

Toho večera jsem pro jednu neměla na světlušky náladu. Když jsme stály v kroužku a odříkávaly slib světlušek, snažila jsem se nedat to najevo, protože jako Velká světluška a šestnice, vedoucí šesti světlušek, jsem musela být ostatním dívkám příkladem. Když jsme recitovaly známá slova, doopravdy jsem slíbila, že budu ze všech sil sloužit svému králi a své zemi a pomáhat ostatním lidem, ale když jsem slibovala, že budu milovat svého Boha, začervenala jsem se studem. Chtěla jsem, moc jsem si to přála, ale měla jsem o Něm spoustu otázek, které mi nikdo nedokázal zodpovědět, většinou proč nevyslyšel mé modlitby, abych zase viděla maminku. Abych to nějak napravila, sevřela jsem obzvlášť pevně víčka, když jsme pronášely amen.

Byla jsem šestnice od té doby, co jsem v prvním ročníku vstoupila do druhého roje světlušek ve Čchü-fu. V naší škole byly dva roje světlušek a několik oddílů skautek a skautů. Pilně jsem se snažila získat zlatý proužek a odborky, na rukáv košile jsem si už našila několik zájmových odznaků – čtenářka, ekonomka, muzikantka, zahradnice, sběratelka a nejnověji zdravotnice. Každý odznak byl

pro mě zdrojem obrovské hrdosti, další krok k tomu, abych se stala skautkou. Zvláště pyšná jsem byla na druhý žlutý proužek, který mi byl udělen teprve nedávno a znamenal, že jsem byla jmenována Velkou světluškou.

Naším vedoucím, slečně Kentové a slečně Butterworthové, se během schůzek říkalo Hnědá sova a Žlutohnědá sova. Mezi světluškami se chovaly jinak. Nebyly tak přísné. To byl jeden z důvodů, proč jsme je měly tak rády.

„Dnes večer budeme vyrábět vánoční ozdoby z papíru,“ oznámila Hnědá sova, když jsme si zazpívaly našich šest písní a poté co všem zkontrolovala ruce, nehty a vlasy. „Požádala jsem Šu-lan, aby nám pomohla. Jsem si jistá, že se k ní všechny budete chovat tak, aby vnímala, že je mezi námi srdečně vítaná.“

Odjakživa jsme obdivovaly složité „okenní květiny“, které Šu-lan každé jaro vystříhovala z papíru a rozvěšovala na okna jako symbol štěstí a úspěchu pro nové období. Říkala jim čchuang-chua. V údivu jsme na ni zíraly, když začala se stejnou zručností přesně vystříhovat z jemného papíru sněhové vločky. Chopily jsme se nůžek a začaly také vystříhovat, ale naše vločky byly jednoduché a neumělé, zatímco ty její byly nádherné jako opravdové. Jen Myšce se podařilo vyrobit aspoň trochu obstojné dekorace.

„Jsou moc hezké,“ pochválila jsem jí je a povzbudivě se na ni usmála.

Joan „Myška“ Nuttallová – svou přezdívku dostala, protože byla pořád tichá jako myška – zamumlala poděkování. Bylo mi jí tak trochu líto, přestože jsem to nikdy nikomu nepřiznala. Většinou jsem zapomněla, že je s námi taky, stejně jako zapomenete na panenku, se kterou jste si pohrály a nabažily se jí.

„Papír několikrát přeložte a pak do něj velmi opatrně stříhejte,“ radila nám Šu-lan, když jsme začaly tvořit z nového kousku papíru.

Tyččina sestra Connie, která byla hodně vyspělá a česala si vlasy

jako princezna Alžběta, nám jednou řekla, že Šu-lan a někteří další sluhové přišli do Čchü-fu jako uprchlíci z města Nanking, kde se před několika lety stalo něco příšerného. Neřekla, co to bylo za hrůzy, jen že to mělo něco společného s japonskou císařskou armádou a že tam dost krutě zahynula spousta Číňanů*. Když jsem sledovala Šu-lan, jak vystřihuje papírové vločky, snažila jsem se na to nemyslet. V mých očích byla úchvatná. Byla tak krásná, že jsem se musela nutit na ni nezápat, protože to nebylo slušné.

Kromě místních rybářů, které jsme často vídaly v přístavu, a rikš, které sem tam projely kolem školních bran, byli sluhové ve škole jediní Číňani, které jsme pravidelně vídaly. Když váł vítr ze správného směru, slyšely jsme zvony z buddhistických chrámů, a z oken v horních ložnicích jsme občas pozorovaly v zálivu sampany chung-tchou, malé ploché loďky, a ladné džunky s bambusovými plachtami roztaženými doširoka jako obrovská křídla. V době sklizně jsme rády sledovaly rolníky, jak se svými vodními buvolami pracují na poli s tradičními bambusovými klobouky chránícími je před pražícím sluncem na hlavách, a ženy, které tahaly ze země zralé rostliny, často s dětmi v nosítkách na zádech. To byla Čína, jak jsem si ji představovala, když jsem si prohlížela Edwardův atlas, než jsme odjeli z Anglie, Čína, kterou jsem velmi toužila navštívit. Mockrát už se mi zachtělo přelézt zdi školních pozemků a utéct přes rýžová pole, abych poznala život desetiletých Číňanek.

Zatímco jsme vystřihovaly, slečna Kentová požádala Šu-lan, aby nám vyprávěla o svém prapraděděčkovi, císařském kováři, který vyráběl nádherné šperky s peřím z křidel ledňáčka.

„Peřička se umísťují blízko sebe, aby vypadala jako smalt,“ vysvětlovala nám Šu-lan. „Takové šperky jsou velmi jemné.“ Popiso-

* Masakrování civilistů po dobytí města za druhé čínsko-japonské války trvalo několik týdnů od prosince 1937; počet obětí se odhaduje na 260–430 tisíc – pozn. překl.

vala elegantní aristokratky, manželky a dcery císařů, které se těmi cennými kousky zdobily. Vyprávění se mi líbilo, ale jen do té doby, než jsem se dozvěděla, že ledňáčci se chytali do sítí a peří jim trhali ještě zaživa, aby si uchovalo nádhernou modrou barvu.

„Ale to je kruté,“ posteskla jsem si.

„Přesto je to čínská tradice a velmi ceněná dovednost,“ namítla slečna Kentová. „Nemůžeme jednoduše zavrhnout tradici, kterou u nás neznáme, jako krutou, Nancy. Měli bychom se raději naučit ji chápat a vážít si ji.“

Přesto se mi ulevilo, když nám Šu-lan vysvětlila, že je v současnosti tato činnost nezákonná.

Zbytek sněhových vloček jsme dotvořily bez dalších slov.

Té noci se mi zdálo o ztracených pokladech a ledňáčcích chycených do kovářovy sítě. Ještě jsem snila, když mě probudil zvuk blížícího se letadla. V ložnici byla tma. Vylezla jsem tiše z postele a po špičkách jsem se přikradla k oknu. Podlaha byla studená, prkna mi vrzala pod bosýma nohama.

Přesně ve chvíli, kdy jsem otevřela okenici, přeletělo nad školní kaplí japonské letadlo a namířilo si to přes záliv. V dálce pochodoval zástup vojáků k nákladáku. Japonská armáda okupovala Čchü-fu rok předtím, než jsem přišla do školy, takže jsem byla zvyklá vídat vojáky, jak se vracejí z válečných operací proti nepříteli a zase do nich odcházejí. Bylo nám řečeno, že Británie ve válečném stavu s Japonskem není, takže přestože byl přelet jednoho z jejich letadel takhle blízko u školy neobvyklý, nevěnovala jsem tomu pozornost a zajímala se spíš o velké vločky, které se snášely z nebe. Přitiskla jsem čelo na sklo, okouzlená tím pohledem.

Dívala jsem se na sníh, dokud jsem se nezačala třást chladem, pak jsem si vlezla zpátky do postele. Přitáhla jsem si přikrývku až

k nosu, objala rukama své tělo a poslouchala, jak sních tiše naráží na okno. Představovala jsem si maminku, jak taky leží někde vzhůru a vzpomíná na dobu, kdy jsme se takhle dívaly na sních spolu, a tak se jí po mně stýská, až ji to bolí. Ze všeho nejvíc na světě jsem si přála být s ní a netrčet tady ve škole, doufala jsem, že ji na jaře opravdu uvidím.

Ale přání a naděje jsou křehké a dají se lehce rozdrtit pod pochodujícími botami nepřátelských vojáků.

Druhá kapitola

ELSPETH

Vstala jsem ještě před rozbřeskem, spánek mi rušily myšlenky na nepříjemné rozhovory, které mě ráno čekají, a japonští vojáci, jejichž hřmotné nákladáky burácely kolem bran školy až do časných ranních hodin. Dokud jsem věděla, že pro západní misionářskou školu nepředstavují žádné nebezpečí, nedělalo mi starosti, že se nacházíme tak blízko svárů mezi jinými lidmi, ani když jsem kvůli nim půl noci probděla a ráno měla pod očima těžké váčky.

Umyla jsem se, oblékla a ustlala postel, prostěradlo jsem na rozích pečlivě zastrčila jako v nemocnici a peřinu uhladila, aby na ní nebyly nevzhledné záhyby. Stýskalo se mi po Elspeth Kentové, kterou jsem viděla ve svých představách: po bezstarostné mladé dívce, jež se usmívala ještě celý týden poté, co ji Harry Evans požádal o tanec. Doufala jsem, že v Anglii bych ještě dokázala najít její útržky a sešít ji zase dohromady. Slátat ji a výsledného výtvoru využít co nejlíp. Koneckonců není to přesně to, k čemu vybízí ministerstvo? Látat, přeshívat a dál používat.

Šla jsem chodbou a dolů po schodech, kolem vitrín s trofejemi a připomínkami mnoha slavných chvil v historii školy, pod nohama mi vrzala a praskala několik desetiletí stará prkna. Když jsem vyšla ven, na chvíli jsem se zadívala k vodám zálivu, pak jsem spěchala přes dvůr pod větvemi švestek ke staré kamenné kapli. Když jsem procházela k oltáři, mé kroky se na kamenné dlažbě ozvěnou odrážely od stěn. Sklonila jsem hlavu k modlitbě, pak jsem se usadila do lavice, kde jsem seděla a tiše rozjímal, vzpomínala jsem na

svůj první svatební den, o který jsem byla krutě připravena, a na ten další, ze kterého jsem utekla. Byla jsem téměř deset tisíc kilometrů daleko od domova a pořád mě pronásledovali: muž, jehož jsem si měla vzít, a muž, který málem zaujal jeho místo. Dnes už byli oba pouhými duchy.

Zaplašila jsem vzpomínky a vyndala jsem z kapsy svou výpověď. Nad jejími slovy jsem bolestně přemýšlela tak dlouho, až jsem je měla vtištěná v paměti. *S přetěžkým srdcem a po dlouhém zvažování, jež bylo pro mě značně mučivé, Vám musím sdělit, že jsem se rozhodla opustit své místo ve škole ve Čchü-fu a vrátit se ke své rodině do Anglie...* Týdny ležela nečinně mezi stránkami mé *Příručky skautek*, ale dnes po ranním shromáždění ji předám řediteli dívčí školy jako potvrzení svého úmyslu vrátit se do Anglie nejbližším parníkem ze Šanghaje, na kterém bude místo. Nebyl důvod návrat dále odkládat, přestože vyhlídka na to, že to musím říct Minnie Butterworthové, své nejlepší přítelkyni mezi učitelkami, nebyla nijak příjemná. Ve srovnání s tím bylo odvolat svatbu a cestovat přes půl světa velmi lehké.

Seděla jsem v kapli, než mou víru přemohl chlad. Když jsem vyšla ven, shledala jsem, že zatím napadla měkká přikrývka sněhu. Bylo krásné zimní jítro, klidné a tiché. Chvilí jsem postála pod obloukovým překladem dveří kaple a obdivovala tichou nádheru nadýchaných vloček. Na druhé straně dvora se už Šu-lan dala do své každodenní práce. Zastavila se a poslouchala vzdálené zvony buddhistického chrámu. Také jsem se zaposlouchala a představovala jsem si, že mi říkají sbohem. Škola ve Čchü-fu, do které chodily privilegované ratolesti misionářů a diplomatů, byla vedená v západním duchu, Čína zde téměř nebyla patrná, až tak, že jsem někdy zapomínala, že jsem v Číně. Zvony chrámu a sněhem pokryté větve švestek a jinanu dvoulaločného mi v pravý čas připomněly, kde se nacházím, a také, že rok postoupil k dalšímu svému období a že se musím pohnout dál i já.

Koutky úst mi zvedl odhodlaný úsměv. Konečně uvedu do pohybu kola, která mě zavezou zpátky domů. Křehké ticho narušil dunivý hukot blížícího se letadla a úsměv mi rychle zmizel ze rtů.

Instinktivně jsem ustoupila zpátky do dveří kaple a obrátila tvář k nebi, rukou jsem si zaclonila oči před vířícím sněhem. Odhrnula jsem si uvolněný pramen vlasů z tváře a sledovala jsem letadlo, jak prolétá přímo nad mou hlavou. Zírala jsem nahoru na charakteristická červená kola namalovaná na koncích křídel. Když pilot ostře zatočil nad Čchü-fuský záliv a letadlo zmizelo v nachově zbarvených sněhových mracích, sledovala jsem spršku papírů, které se snášely ze zadní části letadla.

Když jsem si byla jistá, že už je pryč, smetla jsem si sních z kabátu a chytla jeden z papírů, které poletovaly kolem mě. Strnula jsem a bez hnutí jsem četla anglický překlad první stránky japonských novin: TÍMTO VYHLAŠUJEME VÁLKU SPOJENÝM STÁTŮM AMERICKÝM A BRITSKÉMU IMPÉRIU. MUŽI A DŮSTOJNÍCI NAŠÍ POZEMNÍ ARMÁDY A NÁMOŘNICTVA UDĚLAJÍ PRO VEDENÍ TÉTO VÁLKY VŠE... Rychle jsem prolétla celou deklaraci, a když jsem došla k podpisu, vyděšeně jsem si přiložila ruku na ústa: HIROHITO a chryzantéma, charakteristický znak japonského císařství.

Země pode mnou se zakymácela. Musela jsem se opřít o zeď kaple, abych neupadla.

Takže se stalo to, čeho jsme se všichni obávali.

Británie byla ve válečném stavu s Japonskem.

Okamžitě jsem se vydala zpátky do budovy školy a po cestě posbírala co nejvíc letáků, ve sněhu za mnou zůstávaly hluboké stopy. Na opačné straně dvora jsem pod švestkami spatřila Šu-lan, dělala totéž. Zastavily jsme se a na letmý okamžik jsme se zadívaly jedna na druhou, pak jsme pokračovaly ve sbírání. Když jsem zahнула za roh, zahlédla jsem dychtivý malý obličej, jak pozoruje sních

z okna horní ložnice, jeho dechem se mlžilo sklo. Nancy Plummerová. Pohled na ni způsobil, že se mi hlavou začaly honit myšlenky. Co bude vyhlášení války znamenat pro děti, když jsou jejich rodiče tisíce kilometrů daleko? Povzdechla jsem si a zahleděla se do dále na oceán. Možná ještě není pozdě. Možná bych si mohla najmout rikšu, odjet do přístavu a před polednem odplout do Šanghaje.

Když nastal čas ranního shromáždění, spěchala jsem chodbami. Kroužila jsem doširoka rukama a broukala si píseň *Vládni, Británie*.^{*} V této strhující vlastenecké písni jsem odjakživa nacházela útěchu, ale po tom, co Japonsko vyhlásilo Británii válku, a s dopisem, který mě tížil v kapse kabátu jako balvan, ve mně jen vzbudila příšernou sentimentalitu. Štípala jsem se do tváře a vypjala hrud'. Školní shromáždění nebylo vhodné místo ani čas pro emoční slabost, zejména když jsem čekala, že to prohlášení budou hlásit v rádiu. Tento čas vyžaduje odvahu a sebejistotu, nikoli sebelítost a fňukání.

Vkradla jsem se dozadu do nacpaného sálu a proklouzla vedle Minnie, jež se tyčila nade mnou.

Poklepala na náramkové hodinky. „Co tě zdrželo? Obvykle nechodíš pozdě.“ Pokud si všimla, že mám v očích obavy a strach, byla natolik citlivá, že nic neřekla.

Minnie už byla ve škole téměř sedm let. Zprvu jsme si příliš nesesedly, byla jsem od přírody pesimistická a má víra ochabovala, což bylo v rozporu s jejím stoickým optimismem a neochvějnou zbožností, ale sblížil nás severský duch, nemluvě o nevyřčené hanbě, která obklopovala neprovdané ženy jako my – zbytečné ženy, přívražek společnosti, podle toho, jaký termín byl v té či oné době zrovna v módě. Přestože jsme měly tak odlišnou povahu, staly se z nás nejlepší přítelkyně.

^{*} *Rule, Britannia!* je britská vlastenecká píseň, zhudebněná báseň Jamese Thomsona, spjatá s britským námořnictvem a s britskou armádou – pozn. překl.

„Nepřišla jsem pozdě,“ namítla jsem a nervózně si pohrávala v zátylku s uzlem vlasů, jenž se mi uvolnil.

Minnie přimhouřila oči a zkoumavě se na mě zadívala, chystala se mě vyzpovídat, ale z rozhlasu se ozvaly strhující tóny *Ozvěn impéria* – hudební znělky, jež uváděla vysílání BBC do zámoří – a všichni jsme vyskočili a postavili se do pozoru. Ulevilo se mi, že jsem unikla výslechu. V tu chvíli už jsem se nerozsypala jen díky posledním zbytkům odhodlání. Minnie by stačil jen zlomek její jemné laskavosti k tomu, aby mě rozpovídala.

S posledními tóny úvodní znělky hovor v sále utichl, čekali jsme na slova hlasatele s příjemným anglickým přízvukem. Mluvil plynuhle, klidně, takže hrozivé zprávy byly srozumitelné i nejmladším uším, jeho nevzrušený přednes se stal další uklidňujícím, povzbudivou stálicí, na kterou jsem si zvykla spoléhat, když jsem byla tak daleko od domova.

„Zde je Londýn, vysílání British Broadcasting Corporation do zámoří. Na řadě jsou zprávy, čte je Alvar Lidell.“ Na pažích mi naskočila husí kůže. *„Dlouho hrozící japonská agrese na Dálném východě dnes v noci začala leteckými útoky na námořní základny Spojených států v Tichomoří. Každou minutou dostáváme nové zprávy. Poslední údaje o situaci jsou následující: zprávy z Tokia říkají, že Japonsko oznámilo, že formálně vyhlásilo válku Spojeným státům a Británii...“*

V sále se jako vlna rozneslo slyšitelné zalapání po dechu. Minnie mě popadla za ruku.

„Ach, Els! Tak se to stalo. Jsme ve válečném stavu s Japonskem.“ Když jsem ji slyšela vyslovit ta slova nahlas, všechno se najednou stalo hrozivou skutečností. „Jsme nepřátelští cizinci.“

Napomenula jsem ji psst, až příliš příkře, jak jsem byla napjatá, co řeknou v dalším vysílání.

„Japonský útok na americké námořní základny v Tichomoří byl oznámen prezidentem Rooseveltem v prohlášení z Bílého domu,“ po-

kračoval hlasatel, klidným hlasem sděloval podrobnosti o soustavném japonském bombardování americké námořní základny v Pearl Harboru na Havaji, odkud byly hlášeny značné oběti. „*Prezident Roosevelt nařídil mobilizaci armády Spojených států...*“

Jeho slova zlověstně padla na celý sál. Rozhlížela jsem se po tvářích svých kolegů a zblízka jsem sledovala jejich odezvu: reakci pana Collinse, našeho ředitele, na něhož bylo vždycky spolehnutí, Amelie Prescottové, již se z obvykle rudých tváří vytratila veškerá barva, Elly Redmondové, stoické jako vždycky, Toma Martina, učitele latiny, mladé Eleanor Yarwoodové, nedávného přírůstku do učitelského sboru přípravné školy, a dalších. Dokonce i tělocvikáři chlapců, Charliemu Harrisovi, zmizel z tváře jeho obvyklý odzbrojující úsměv. Ať jsem se zadívala kamkoli, známé tváře tam všude skrývaly emoce, které oznámení rozjitřilo. Skrývali jsme je navenek dobře, ale všichni jsme chápali, že skutečnost, že Japonsko vyhlásilo válku Británii, naprosto změnila situaci. Byli jsme sice misionářská škola, ale teď jsme byli nepřátelé, a to znamenalo, že jsme byli vystaveni nebezpečí.

Tuto zimu zbyl přes vánoční prázdniny ve škole velký počet dětí, celkem sto dvacet čtyři. S nimi zůstalo přes tucet učitelů a hrstka misionářů, několik z nich z vlastní vůle, ale většinu z nich zabránila v odjezdu čínsko-japonská válka, kvůli které bylo cestování napříč zemí do vzdálených končin příliš nebezpečné. Ironií bylo, že si nás nebezpečí stejně našlo.

Instinkt mě ihned nabádal zjistit, kde jsou dívky z mé třídy.

„Co to děláš?“ zeptala se mě Minnie, když jsem se zdvihla na špičky a začala si tiše mumlat.

„Počítám,“ odpověděla jsem. „Prostě nedokážu jen tak stát. Musím něco dělat.“

Přestože si byly dívky hodně podobné, což bylo důsledkem přísné výchovy ve zdejší škole, činila mi radost jejich osobitost: Joan Nuttallovou, již se přezdívalo Myška, ochromovala plachost, ale

v poslední době jí stoupala sebedůvěra, Dorothy Hinshawová, předzídvaná Tyčka, třídní šašek, oplývala schopnostmi, jen kdyby je také dokázala uplatnit, a srdečná, vždy spolehlivá Nancy Plummerová, pro své přítelkyně Plum, Švestička, kterou jsem nedávno jmenovala Velkou světluškou ve druhém roji čchü-fuských světlušek. Nancy nebyla zrovna přirozená vůdkyně, ale byla hodně schopná, když ji k tomu člověk dostrkal, a měla jsem radost, když jsem viděla, jak se té výzvy chopila. Přestože mě několik učitelů varovalo, abych neměla oblíbence, bylo nepopíratelnou pravdou, že jsem takhle tři děvčata měla čím dál radši. Viděla jsem v nich kousek sebe: svou minulost, to samozřejmě, ale měly v sobě i cit pro přítomnost a před sebou budoucnost plnou možností.

Kromě Joan, Nancy a Dorothy tu zůstaly také Winnie, Agnes a Elsie. Alice, Mary a Barbara se vrátily ke svým rodičům do Šanghaje a Hongkongu. Bunty Browneová odjela teprve před dvěma dny do Austrálie, kde se měla setkat se svými rodiči, kteří tam už byli na dovolené. Uvažovala jsem o tom, co se teprve ukáže, jak významná nakonec byla rozhodnutí učiněná na poslední chvíli a má vlastní nerozhodnost. Rodiče dětí byli roztroušení po celé Číně, takže dostat rodiny dohromady bude velmi náročné, ne-li zcela nemožné. Jestliže jsem už dříve pochybovala, zda dokážu dodržet slib učiněný Lillian Plummerové nerozvážně tehdy v přístavu, že dám na její dceru zvláště pozor, napadlo mě, co pro všechno na světě bude ten slib vyžadovat teď. Ačkoli byla Lillian Plummerová někde daleko, cítila jsem, jak na mě naléhá, abych dodržela svůj slib a na její dceru dávala dobrý pozor.

Jak dětem pomalu docházela závažnost oznámení, začaly se s rozšířenýma očima dívat jedno na druhé. Některé byly znepokojené, zatímco další plné vzrušení, že jsou konečně součástí války, o které tolik četly a slyšely. Když se místností rozproudil hovor plný spekulací a dohadů, někteří chlapci začali vydávat zvuk kulometů, ra-ta-ta.

„Nemyslíš si, že japonští vojáci okupují školu, že ne?“ zašeptala Minnie a tím vyslovila nahlas mé obavy. „Co když se s těmi svými hroznými nákladáky proženou branami a vyvěsí svou vlajku nad kriketovým hřištěm? Musím pořád myslet na Nanking.“

Já také.

Zvěrstva v Nankingu spáchala japonská císařská armáda ještě před mým příjezdem do Číny, ale příšerný masakr tisíců čínských civilistů byl tak otřesný, že zanechal hlubokou bolestivou jizvu. Mnoho ze školních sluhů bylo svědky krutého vraždění svých rodin a milovaných a mnoho žen včetně Šu-lan pocítilo na vlastní kůži nejhorší možnou potupu od japonských vojáků. Slovo *znásilnění* bylo tak příšerné, že se nevyslovovalo nahlas, ale honilo se mi hlavou, kdykoli jsem viděla vojáky za branami školy, a teď jsem jím byla značně znepokojená. Přestože nikdo z nás nechťel ani pomyslet na to, že by se tragédie Nankingu mohla opakovat, otázka, která se nám usadila na rtech, nezněla *zda*, ale *kdy* vojáci přijedou do školy. Doufala jsem, že si Minnie nevšimne, že se mi třese ruka.

„No... doufejme v nejlepší,“ pokračovala Minnie. „Jsem si docela jistá, že o západní misionářskou školu nebudou mít zájem, a děti budou schopny vzbudit v lidech soucit, že ano? Máme také britské námořnictvo. Pošlou válečnou loď, aby nás evakuovala a odvezla do vlasti, a budeš si nabírat husu a další laskominy, než stačíš říct veselé Vánoce, pane Skrblíku.“

To byla typická Minnie, dívala se na svět růžovými brýlemi. Nebylo to poprvé, co jsem shledala její optimismus poněkud naivním a nepatřičným, a musela jsem držet jazyk pevně za zuby, abych jí drsně neodsekla. Obavami se mi nepříjemně sevřel žaludek. Byl to tentýž pocit, se kterým jsem se probudila ráno ve svůj svatební den.

Sňatek jsem nakonec odvolala. Ukázalo se, že to bylo to nejlehčí rozhodnutí, ke kterému jsem kdy dospěla. Když jsem šla ulicí do domu Reggieho matky, právě vyšlo slunce a pavučiny halily živé

ploty jako krajkové závoje. Vysvětlila jsem mu klidně, proč si ho přece jen nemůžu vzít. Nebyl překvapený. Věděl, že není mužem, se kterým bych si přála strávit zbytek svého života. Tím byl Harry Evans, pohřbený v zavaleném dole, kterému věnoval celý svůj dospělý život, a ta žena plná života, jež se za něj měla vdát a žít klidným životem s dětmi spícími v postýlkách a prádlem vlajícím na šňůře, byla pohřbená s ním.

„Bůh ochraňuj krále,“ zašeptala Minnie, když vysílání skončilo.

Konečky prstů jsem bubnovala na obálku ve své kapse. *S těžkým srdcem a po dlouhém zvažování, jež bylo pro mě značně mučivé, Vám musím sdělit, že jsem se rozhodla opustit své místo ve škole v Čchi-fu a vrátit se ke své rodině do Anglie...* Představovala jsem si, jak má slova mizí z listu papíru, nikým neviděná, jako by nikdy nenapsaná, teď už zcela bezpředmětná.

„Bůh ochraňuj nás všechny, Minnie,“ odvětila jsem. „Bůh nás ochraňuj všechny.“

Okamžitě po shromáždění nás svolali na mimořádnou naléhavou schůzi ve sborovně.

„Vyhodnotím místní a mezinárodní situaci s vedením misie a budu čekat na další instrukce,“ vysvětlil nám ředitel. „V tuto chvíli máme v péči sto dvacet čtyři děti, z toho devadesát Britů, tři Kanadany, pět Australanů, dva Jihoafričany, osmnáct Američanů, tři Nory a tři Holanďany. Naší prioritou musí být bezpečí dětí, zachovat jejich víru a pokračovat ve výuce. Než dorazí pomoc, musíme pokračovat v obvyklém programu.“

Takže všechno ostatní, včetně mých plánů na návrat do Anglie, musí jednoduše počkat.

Po krátké schůzi jsme se vrátili do svých tříd.

Zapudila jsem z tváře známky obav a přešla jedenácti kroky před

tabuli, přesně jako jsem to udělala včera a mnoho set dní předtím. Třikrát jsem poklepala pravítkem na katedru a dvakrát si odkašlala. Odjakživa mě posilovala rutina a disciplína, ale ve dnech jako tento nejvíc.

Dívky se stavěly za své lavice a přestávaly švitořit. Nohy židlí skřípaly po podlaze, při tom zvuku jsem pevně zaťala zuby.

„Dobré ráno, třído,“ pozdravila jsem.

„Dobré ráno, slečno Kentová.“

Naše pozdravy měly výraznou melodii jako dobře nacvičená píseň, ale dívky to ráno odpovídaly z pochopitelných důvodů mnohem chmurněji.

„Sepněte ruce k modlitbě.“

Když děti pevně zavřely oči a byla jsem si jistá, že nikdo nepokukuje, zmuchlala jsem deklaraci císaře Hirohita do kuličky a hodila jsem ji do odpadkového koše pod katedrou. Svou výpověď jsem vložila do Bible Čínské vnitrozemské misie v zásuvce. Kniha se otevřela na stránce Jozue 10:25. *A pak jim Jozue řekl: „Nebojte se a neděste, buďte rozhodní a udatní.“* Ne poprvé jsem si přála, aby ta slova pro mě znamenala víc než dosud.

Přidala jsem se k děvčatům a modlila se, soustředila jsem se na jedinou pravdu, ke které jsem se po celé tyto nejisté roky upínala: že každé rozhodnutí, které jsem udělala, ať bylo správné, nebo špatné, ať mě lidé za mou volbu kritizovali, nebo obdivovali, mě přivedlo o kousek blíže na místo a k osobě, kterou jsem měla být. Když třídu naplnily jasné hlásky dívek, zavřela jsem oči a vstřebávala prostou důvěrnost toho okamžiku: prášek z křídly na konečcích prstů, paprsky zimního slunce dopadající mi na tvář, zpěv a pokyny, které zaznívaly po chodbách. Rutina a disciplína. Lep, který mě držel pohromadě, když se svět rozpadal.

Byly jsme v polovině otčenáše, když přijeli vojáci.

Třetí kapitola

NANCY

Přestaly jsme se modlit a třída ztichla.

Otevřela jsem oči a postavila se na špičky, abych viděla, co je to za sněhem zpola pokrytými okny za rozruch: hlasitý rachot nákladů, zvýšené hlasy, třískání dveří.

Slečna Kentová sledovala můj pohled, z tváře se jí vytratila barva. Svět jako by se na okamžik zastavil, jako by si nebyl jistý, co si má s námi počít dál. Slečna Kentová konečně zatleskala a odkašlala si.

„Otočte se zase čelem k tabuli, děti,“ nařídila nám. „Jak to vypadá, dostavili se naši noví vládcové. Ale to není omluva pro to, abyste nedokončily modlitby. Začněte znovu od začátku, prosím. Otče náš...“

Jenže další hlasitý hluk přitáhl pozornost všech zase k oknu. Nízke slunce se lesklo na ocelových helmách a krátkých mečích visících u opasků. V čerstvém sněhu drsně pochodovaly vyleštěné boty vysoké ke kolenům, do nichž byly zastrčené khaki kalhoty podobné jezdeckým. Byla jsem tak otřesená, že jsem nedokázala nic než zírat. Nešokovali mě ti vojáci, už jsme je předtím viděli mockrát, ale skutečnost, že byli tady, v naší škole, a dupali po krásných záhonech, o něž pečoval Wej-chuan.

„Vždyť všechno zničí!“ Vyhrkla jsem ta slova, než jsem je dokázala zastavit. Pleskla jsem se přes pusy a mrkla na slečnu Kentovou, čekala jsem, že mě napomene. Když se tak nastalo, dodala jsem: „Wej-chuanovi to bude líto. Šlapou mu po ibišcích. Ty má nejradši.“

Slečna Kentová začala znovu předříkávat otčenáš. Zavřela jsem oči, pevně stiskla víčka, ztěžka polkla a přitiskla kolena k sobě, aby se mi netrásla.

„Otče náš, jenž jsi na nebesích...“

Slečně Kentové se nezvykle chvěl hlas. I když jsme se k ní přidaly, naše hlasy nedokázaly přehlušit hrozný hluk, který k nám doléhal ze všech stran. Když jsme došly k části „jako i my odpouštíme našim viníkům“, na chodbě před třídou se strhla ohromná mela. Pootevřela jsem na škvíрку oči a zadívala se ke dveřím.

„A neuved' nás v pokušení,“ pokračovala slečna Kentová a významně zvedla hlas, takže jsme jí přizvukovaly až do konce.

„Ale zbav nás od zlého. Amen.“

Ve třídě nastalo dlouhé ticho, čekaly jsme, co bude dál.

Slečna Kentová stála před námi, tváře měla bílé jako křída. Nedokázala jsem si vzpomenout, jestli někdy bylo ve třídě takhle ticho. Dokonce i Tyčka mlčela. Nedávno se vrátila z krátkého pobytu na marodce s instrukcemi, aby proti kašli brala odpornou medicínu sestry, které jsme říkaly Křížala. Z chodby se ozvalo další hlasité bouchnutí, tentokrát blíž. Mrkla jsem zase ke dveřím. Každou chvíli teď vpadnou dovnitř, tím jsem si byla jistá. Agnes se dala do pláče, což rozplakalo Winnie a pak Elsie vedle ní. Podívala jsem se na Myšku, která civěla do země. Vzadu ve třídě tlumila Tyčka kašel rukou.

„Můžete si sednout,“ vybědla nás slečna Kentová, už konečně pevným hlasem. „Není třeba se ničeho bát.“

Slečna Kentová se ve třídě usmívala jen zřídkka, takže mi bylo jasné, že úsměv, který nám to ráno věnovala, naznačoval „musíme být statečné“. Takto se usmívají dospělí, když se snaží předstírat, že se neděje nic hrozného. I já jsem se na ni usmála a přesně v tu chvíli se rozlétly dveře, prudce se zakymácely v pantech a narazily do knihovny. Ta se s hrozivým bouchnutím zřítíla a knihy se vy-

sypaly všude kolem. Do třídy vpochovali dva vojáci. Když se hrnuli ke katedře slečny Kentové, aby se u ní postavili každý z jedné strany, vysoké boty jim vrzaly na naleštěné podlaze. Pohled jejich tmavých očí ulpěl na zadní stěně třídy, kde pod portrétem krále Jiřího VI. visela mapa Britského impéria. Objevil se třetí muž, starší, a zůstal stát přísně ve dveřích.

„Škola je teď majetkem císaře Hirohita,“ vyštěkl. „Já jsem velitel Hajaši. Budete poslouchat mé příkazy. Všechny děti. Pojdte.“ Zamával na pohled těžkou bambusovou holí směrem k chodbě.

Zadívaly jsme se na slečnu Kentovou.

„Seřadte se u stěny, dívky,“ přikázala nám hlasem pevným a klidným, jako by nás měla odvést do přístavu na hřiště.

Udělalý jsme, co nám bylo řečeno. Nikdo neřekl ani slovo.

S jedním vojákem jako prvním v řadě a druhým na jejím konci jsme vyšli ze třídy. Když jsme míjeli mapu světa, vzpomněla jsem si, jak jsem si od Edwarda, než jsme odjeli z Anglie, půjčila atlas, prstem objížděla po dlouhém pobřeží Číny a přemýšlela, jaké by to bylo žít na tak tajemném a exotickém místě, jako je Dálný východ. Protože jsem ze skutečné Číny, Číny za stěnami a hranicemi areálu školy, viděla jen málo, pořád ještě jsem neznala odpověď. Když nás velitel Hajaši vedl do zasedací síně, napadlo mě, jestli ji vůbec někdy uvidím.

Když jsme vešli do sálu, většina ostatních dětí už tam byla shromážděná. Rozhlédla jsem se, hledala jsem Edwarda, a ulevilo se mi, když jsem ho zahlédla s jeho kamarádem Larrym a dalšími chlapci. Když jsem měla pocit, že se dívá mým směrem, zamávala jsem na něho, ale on mi nezamával. Nechala jsem ruku volně spadnout podél těla, bylo mi trapně, že jsem vůbec mávala.

„Myslím, že tě neviděl,“ zašeptala Tyčka vedle mě a povzbudivě mi stiskla ruku. „Connie nikdy nemává, když mě vidí. Nechce, aby ji teď, když už je velká a nosí podprsenku, viděli s mladší sestrou.“

Napomenula jsem ji pssst, aby se kvůli mluvení nedostala do potíží. „Počkejte tady,“ přikázal velitel Hajaši. Ukázal bambusovou holí na nás a pak na vojáky, kteří hlídali u dveří. „Stráž vidí všechno.“ „To je ale příšerný chlap,“ ozvala se Tyčka vedle mě, když odešel. „*Pojďte sem. Počkejte tady.*“

Tak dobře napodobila jeho hlas, že se několik dívek nervózně zasmálo.

Slečna Kentová to zaslechla a udělala s tím rychlý konec.

„Už *nikdy* nechci slyšet něco tak drzého, Dorothy. Od žádné z vás,“ vyštěkla. Nikdy jsem ji ještě neviděla tak vzteklou. „Budeme se k vojákům chovat stejně zdvořile a s respektem, jak bychom se chovaly ke každému jinému návštěvníkovi školy. Je to jasné?“

„Ano, slečno,“ řekly jsme jedním hlasem.

„Dobře. A teď se posaďte do kroužku. Nancy zahájí hru *Šla babička do městečka*. Hned jsem zpátky.“

Přešla sálem, aby si promluvila s ostatními učiteli. Začala jsem hru cvičící paměť, ale nikdo se nedokázal soustředit na to, co babička v městečku koupila. Zapamatovaly jsme si jen cibuli, párky, knoflíky a modrou vlnu, pak to Winnie hrozně pomotala a nevzpomněla si ani na tu cibuli. Začala plakat, tím jsem měla pláč na krajíčku i já. Kousla jsem se do rtu, abych se nerozbrečela.

Slečna Kentová se opravdu za chvíli vrátila a vysvětlila nám, že japonští šintoističtí kněží chtějí provést obřad na hřišti. „Přeji si, abychom tu všichni počkali, než bude po obřadu. Pak se jistě budeme moct vrátit do tříd.“ Pohrávala si se svatým Kryštofem, který jí visel na tenkém zlatém řetízku na krku. „Co kdybychom si při čekání zazpívaly *To moje malé světlo* a *Králíček Petr*?“

Písničky nás na chvíli rozptýlily, a když jsme dozpívaly, profesor latiny z chlapecké školy nám předzpíval *Jeruzalém*. Pomyslela jsem si, že je to dost odvážné, zpívat něco podobně vlasteneckého, ale zdálo se, že stráž u dveří tomu nevěnuje pozornost, nebránila nám

v tom. Naše hlasy, chlapecké i dívčí, učitelů a dětí, k sobě padly jako dokonale sešitá látka, steh po stehu jsme vytvořili pevný šev. Když jsme zpívali, měli jsme pocit, že nám nic nemůže ublížit, a tak jsme zpívali jednu písničku za druhou, až do ochraptění a až byly mladší děti unavené a neposedné.

„Bojíš se?“ zašeptala Tyčka, když jsme s kouskem vlny, který našla v kapse, hrály přebíranou.

„Trochu,“ přiznala jsem. „A ty?“

Přikývla. Dál jsme nořily prsty do složitých vzorů z vlny. „Trochu.“

Přestože nás učitelé přesvědčovali, že není čeho se obávat, bylo nemožné se nebát, když nás u dveří hlídali přísně se tvářící vojáci a další pochodovali venku a pokřikovali na sebe rozkazy. Bylo to zcela jiné než obvyklá klidná rutina.

Tyčka ztišila hlas a popadla mě za ruku. „Ale představ si, o čem všem budeme moct vyprávět, až nás zachrání. Budeme slavní, my ze Čchü-fu, jako ty děti, co je před pár lety chytili čínští piráti na cestě do školy.“

„Já bych radši nebyla slavné dítě ze Čchü-fu,“ povzdechla jsem si. „Nejradši bych trávila Vánoce v Západních horách s rodiči.“

Ráda bych věděla, co tomu řekne táta, až uslyší, že škola byla obsazená „Japončíky“, jak jim říkal. Když jsem ho slyšela, jak si s Edwardem povídá o čínsko-japonské válce, neřekl o nich nic dobrého.

Nedokázala jsem přestat myslet na skutečnost, že jsme vůbec neměli být ve škole, když začala válka a přijeli vojáci. Měli jsme být se svými rodiči, balit vánoční dárky a zpívat koledy. Kvůli tomu všemu jsem situaci vnímala ještě hůř.

Dopoledne se vleklo. Čekali jsme hodiny v chladné zasedací síni a ředitel nám ještě nepřišel říct, že to bylo nedorozumění, že se vrátíme do svých tříd a budeme pokračovat ve vyučování jako obvyk-